

پیوند زبان و فرهنگ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

فهرست مطالب

بی مہری نسبت بہ شعر و زبان فارسی ۴

پیوند زبان و فرهنگ ۶

مہاجرت یا نخبہ‌گریزی بہ سمت بردگی خاموش ۸

لقمہ فارسی ۱۰

تتاسنامہ نشریہ

صاحب امتیاز: انجمن اسلامی دانشجویان مستقل
دانشگاہ علامہ طباطبائی (ره)

مدیر مسئول و سردبیر: فاطمہ کدخدا رستم

ویراستار: محمدمہدی دسترنج

هیئت تحریریہ: فاطمہ بیوک خان، مریم رجبی،
فاطمہ عشوریان، سجاد فریاد

صفحہ آرا: مائدہ حیدری

بی مهری نسبت به شعر و زبان فارسی

بنیان خانواده، بستر مناسب رشد فرهنگی

به اعتقاد برخی کارشناسان همانگونه که وظیفه سوق دادن فرزندان به سوی هنر، ورزش، دین و... برعهده خانواده است، خانواده نقش مهمی در آشنایی کودکان و نوجوانان با مفاخر ایرانی و تشویق به سوی حافظ خوانی دارد. خانواده‌های ایرانی باید در این زمینه تلاش کنند. همچنین بهترین جایگزین در برابر فضای مجازی در اوقات فراغت است. از طرفی دیگر دیوان حافظ می‌تواند هدیه‌ای ارزشمند به خصوص در شب‌های فرخنده نظیر شب‌های اعیاد، یلدا و... باشد.

حفظ و گسترش زبان با طراوت فارسی دلواپسی جدی این روزها است که باید تمام ارکان جامعه دست به دست هم دهند و با بحران فراموشی فرهنگ و آیین‌های کهن فارسی به ستیز پردازند. در اولین قدم سعی کنیم از خودمان شروع کنیم؛ روح کودکانمان را با خواندن اشعار فارسی جلا دهیم و عمق وجودشان را با پایه‌های زبان فارسی پیوند بزنیم. به جوان‌هایمان یاد بدهیم؛ اوقات فراغتشان را با حافظ خوانی پر کنند و به جای حفظ کردن موزیک‌های امروزی، اشعار گران‌بهای زبان پارسی را به جان دل بسپارند. بزرگترهایمان را به برپایی آیین‌های حسنه و خواندن اشعار در دوره‌ها تشویق کنیم.

در یک کلام خودمان باید برای حفظ زبان مادری‌مان تلاش کنیم و از لحظه‌ای در راستای حفظ زبان شیرین غافل نشویم.

ارتقای حافظ خوانی و حفظ زبان

از نتایج حافظ خوانی به حفظ زبان شیرین و اصیل فارسی می‌توان اشاره کرد، مسئولیتی سنگین که ادیبان و شعرايي که در گذشته زیسته‌اند؛ نظیرحافظ، سعدی، حکیم فردوسی و... که همواره سعی و هدف زندگانی‌شان این بوده است. شعرايي که عمده هدفشان از سرودن شعر پاسداری از زبان شیرین بوده است.

همانگونه که حکیم فردوسی به زیبایی می‌فرماید:
**بسی رنج بردم بدین سال سی
عجم زنده کردم بدین پارسی**

حفظ و گسترش زبان فارسی، دغدغه‌ی جدی این روزهای مردم اهل دانش و ادب می‌باشد. نکته‌ای که باید به آن اشاره کنیم؛ این است که در امر ارتقای سطح کتابخوانی و شعرخوانی جامعه، دولت نقش مهمی را ایفا می‌کند. باعث تاسف است که در این زمینه کم‌کاری بسیاری شده است. واز نهادهای مرتبط انتظار می‌رود؛ اقداماتی در راستای حفظ فرهنگ عزیز حافظ خوانی و ارتقای زبان فارسی انجام دهند. افزایش جشنواره‌ها و پویش‌هایی با هدف ارتقای شعرخوانی، پرورش اساتید ماهر حوزه شعرخوانی، اختصاص برنامه‌های تلویزیونی با این مضمون در تمام فصول سال و .. فقط چندین نمونه از اقدامات ساده‌ای است که دولت می‌تواند برای کمک به حفظ و گسترش زبان شیرین فارسی انجام دهد.

مدارس بهترین بستر برای آشنایی جوانان با بزرگان و مفاخر ارزشمند سرزمین عزیزمان نظیر حافظ به شمار می‌رود. متأسفانه امروزه کمتر کسی از میان فارغ‌التحصیلان نظام ۱۲ ساله‌ی آموزش کشور و یا حتی گذراندن چند سال آموزش عالی نمی‌تواند چندی از اشعار حافظ و دیگر سراینده‌ها را نام ببرد و یا چند بیت به درستی بخواند.

فضای مجازی، تهدیدی برای فرهنگ

در حالی که نظام آموزشی کشور به شدت در حوزه‌ی آشنایی جوانان با شاعران گرانمایه پارسی و افزایش فرهنگ شکوهمند حافظ خوانی میان اقشار جوان جامعه ضعیف کار می‌کند، از طرف مقابل به علت رشد جامعه (به خصوص جوانان) به سمت تکنولوژی‌های نوین، تحت تاثیر فضای مجازی تحت نفوذ فرهنگ‌های غربی و بیگانه قرار می‌گیرند. درحالی که انتظار می‌رفت با استفاده از ابزارهای نوین امروزی، در راستای تقویت آیین‌های

کشورمان و حتی معرفی آن به کشورهای دیگر گام‌هایی راسخ بردارند. اما نتیجه خلاف انتظار رقم خورد و فرهنگ‌های غربی در میان مردم جا باز کردند و اینگونه سبب شد آیین‌های خرسند و ارزشمند نیاکان به فراموشی سپرده شود.

یلدا بهانه‌ای برای اتصال قلوب به یکدیگر، پاک کردن دل‌ها از کینه است! شب یلدا فقط به خوردن میوه، شیرینی و تنقلات ختم نمی‌شود. به قطع می‌توان گفت: پایبندی و اجرای سنت‌های دیرینه که از دیرباز به ما به ارث رسیده است، این شب را به یادماندنی‌تر کرده است.

حافظ خوانی شب یلدا؛ سنت دیرینه و زیبا

برجسته‌ترین آیین یلدایی که شاید این روزها فقط در ذهن قدیمی‌ها باقی مانده باشد، آیین حافظ خوانی می‌باشد. از دیرباز مردم در این شب به خواندن دیوان حضرت عشق و شاهنامه خوانی توجه می‌کردند و محفل پرنور خانواده را در لحظات سرد شروع زمستان گرمی می‌بخشیدند.

روزگاری دیوان حضرت حافظ بعد از کتاب الهی در اعماق وجود بنیان‌های خانواده تنیده شده بود؛ آنچنان که زبانزد است در طاقچه هر خانه ایرانی یک جلد کلام الله مجید و یک جلد دیوان حضرت حافظ جای داشت. با این حال بسی جای تاسف دارد، مشاهده احوال این روزهای جامعه که بسیار کم سراغ دیوان شعر و فال حافظ می‌روند.

کمرنگ شدن حافظ خوانی در نظام آموزشی

میان دلایل کمرنگ شدن حافظ خوانی در شب‌های فرخنده نظیر یلدا، نپرداختن به حافظ خوانی در نظام آموزشی نقش اصلی را ایفا می‌کند. قابل فهم نبودن غزلیات و آثار گران‌بها، برآیند تغییرات متفاوت کتب درسی نظام آموزش و پرورش است. درحالی‌که

پیوند زبان و فرهنگ

شاخه ترویج فرهنگ ایرانی

زبان فارسی، شاخه گسترش فرهنگ ایرانی-اسلامی است. فرهنگ غنی و گذشته پر افتخار ملی و مذهبی کشورمان، پر از شاعران و نویسندگان فارسی گوئی بوده است که خود را حافظان و نگهبانان گوهر پارسی می دانستند. پیوند ناگسستنی زبان فارسی و فرهنگ ایرانی ایجاب می کند ابتدا از نظر علمی، به موضوع ارتباط زبان و فرهنگ پرداخته شود؛ به همین منظور در ادامه رابطه زبان و فرهنگ را به طور عام بررسی کرده ایم.

در هم تنیدگی زبان و فرهنگ

رابطه متقابل زبان و فرهنگ از دیرباز باب گمانه زنی را برای فیلسوفان، جامعه شناسان، زبان شناسان و حتی علاقمندان به این حوزه باز کرده است. در حقیقت، زبان به عنوان یکی از مقوله های فرهنگ اولین روزه برای ارتباط کلامی با دیگران، تبادل احساسات، افکار و اطلاعات با اشخاص است؛ به عبارتی از یک سو زبان ابزار اصلی فرهنگ و شرط وجود فرهنگ است و از سویی دیگر جزئی از فرهنگ.

ماهیت زبان

مراد ما از زبان {language} آن است که فرهنگستان زبان و ادب فارسی به تصویب رسانده است: یعنی دانش مشترک بین اعضای یک جامعه بشری که ارتباط کلامی میان آن ها را ممکن می سازد و موضوع بررسی علم زبان شناسی است. به تعبیری دیگر زبان از مجموعه ای نماد و مقررات گفتاری و نوشتاری تبعیت می کند که تلفیق آنها موجب تولید معانی و مفاهیم گوناگون میان افراد می شود.

زبان فارسی در گروی فرهنگ ایرانی

از آنچه گفته شد در می یابیم یکایک فارسی زبانان فارسی گو، جلوه ای از فرهنگ خود را به نمایش گذاشته اند و استفاده از واژگان پرمغز زبان فارسی گامی مهم در جهت حفظ اصالت فرهنگ کشورمان است. زبان فارسی لهجه های مختلف و متعددی نیز دارد که هر کدام نشانه گستره فرهنگ کشور ایران است. دانستیم که نه تنها ارتباط متقابل زبان فارسی و فرهنگ ایرانی، غیر قابل انکار است بلکه زبان فارسی از جمله مؤلفه های فرهنگ ایرانی و عامل آزادی و استقلال فرهنگ ملت ما از سایر ملل هاست. زبان فارسی، دریچه ای به سمت فرهنگ ایرانی باز می کند و استفاده درست از آن موجب ترویج فرهنگ ایرانی می شود و بالعکس. زبان فارسی، اول جزئی از فرهنگ ماست که از اجداد خود به ارث می بریم، دوم زبان فارسی، ابزار و آلت اصلی برای آموختن فرهنگ و شناختن آن است. سوم بهترین پدیده هایی که دارای نظم و سیاق فرهنگی می باشند، زبان فارسی است.

چیستی فرهنگ

فرهنگ {culture} در ادبیات فارسی به معنای ادب، تربیت، دانش، علم، معرفت، آداب و رسوم، مجموعه علوم و معارف و هنرهای یک قوم است. فرهنگ، واژه ای فارسی و مرکب از دو جزء «فر» به معنای پیش و «هنگ» است که به مفهوم کشیدن و قصد و آهنگ می باشد و از فریختن اشتقاق یافته است که در معنای گوناگونی مانند: دانش، دانایی، خرد، معرفت، حرفه و هنر، ادب و ... به کار رفته است و در اصطلاح ماهیت، هویت و موجودیت یک ملت را فرهنگ می نامند.

رابطه متقابل زبان و فرهنگ

برخی می پندارند که زبان تنها شکل بیان فرهنگ است، اما «گومبالت» سعی کرد؛ مسئله رابطه متقابل زبان و فرهنگ را حل و فصل کند و عقایدی را مطرح می کرد که بر اساس آن فرهنگ مادی و روحی در زبان تجسم می یافت. از آنجایی که زبان نقش ارزنده ای در طرح بین المللی کردن فرهنگ و روابط بین فرهنگی ایفا می کند؛ شایسته است که بر ماهیت دوجانبه زبان و فرهنگ تأکید کنیم. زبان جهان کاملی است که قادر است با واژگان و معانی خود فرهنگ را با تمام مرزها و جامعه را با تمام پیچیدگی هایش در خود احاطه کند. جامعه شناس آمریکایی (ن.سلملرز) در حوزه جامعه شناسی فرهنگ می گوید عناصر فرهنگ می تواند به طور کامل در زبان بیان شود یعنی زبان و فرهنگ با یکدیگر گفتگو می کنند. زبان بی هیچ لفافه ای ویژگی های خاص طرز فکر ملی را بیان می کند و مکانیسمی است که عرصه شناخت را در برابر انسان می گشاید.

مهاجرت یا نخبه‌گرایی به سمت پردگی خاموش

مسئله مهاجرت

امروزه شاید دیده یا شنیده باشید که بازار سفرهای خارجی به خصوص در دانشجویان، تحصیل‌کردگان و نخبگان بسیار داغ است. دانشجویانی که کوله بار خود را بسته و با خداحافظی از عزیزان و ترک وطن راهی سفر شدند.

اما چرا مهاجرت را مشکل تلقی میکنند؟ چرا نخبگان، جوانان و بعضی اقشار مختلف مردم انگیزه ای برای ماندن در کشور ندارند؟ به راستی چرا؟ مشکل کجاست؟ آیا این دانشجویان هستند که علاقه به رفتن دارند یا رهایی از شرایط موجود آنها را به رفتن واداشته است؟ آیا این مسئله فقط به حوزه اقتصاد و سیاست مربوط میشود یا قدرت نمایی اقتصادی و رفاهی غرب نیز در این مسئله بی تأثیر نیست؟ مهاجرت و سفر کردن از مسائلی است که همواره در طول زندگی انسان‌ها به عنوان یک امر عادی وجود داشته است و دلایل مختلفی را همچون پرداختن به امور تفریحی، شغلی و تحصیلی دارا بوده است اما اینکه پدیده مهاجرت به صورت گسترده و در میان اقشار اثرگذار و برگزیده جامعه اتفاق می‌افتد، چندان مطلوب به نظر نمی‌رسد. پس لازم است به مسئله عمیق‌تر پرداخته شود تا ابعاد مختلف آن شناسایی شود و در مواجهه با آن کنش‌های سودمند انجام گیرد.

کرده است. این عامل با خیمه زدن بر زندگی معیشتی و تحصیلی نخبگان آن‌ها را وادار کرده است تا از خانواده و وطن جدا شوند و به جای ماندن در سرزمین به پناهندگی کشورهای خارجی تن بدهند. این در حالی است که قله‌هایی در کشورهای خارجی برای جذب نخبگان به تصویر کشیده می‌شوند، تنها ابزاری برای ربایش آنها برای به کارگیری شان در جهت توسعه قدرت و سیطره جهانی است.

عامل دیگری که در این مسئله مورد توجه قرار گرفته است رانت خواری، بی عدالتی و عدم شایسته سالاری است؛ که به یکی از معضلاتی تبدیل شده که نخبگان و دانشجویان را به سمت ناامیدی سوق می‌دهد. این مسئله باعث شده آنان بیشتر جذب کشورهایی شوند که از لحاظ شغلی و امکانات رفاهی، آینده‌ای مطمئن را برایشان ترسیم می‌کند. همچنین عوامل دیگر مانند تخصیص بودجه ناکافی به امور علمی، ترویج مدرک‌گرایی و... در تحقق این مسئله دخیل هستند.

سایه رسانه در پشت پرده ماجرا

از مواردی که در این رابطه دانشجویان را به طور ناملموسی تحت تأثیر قرار داده است، رخ‌نمایی‌های اقتصادی و رفاهی شبکه‌های رسانه‌ای از سوی کشورهای خارجی و جوامع پیشرفته غربی است که به صورت پشت پرده در این ماجرا نقش ایفا می‌کنند. همچنین با ایجاد خلل‌هایی، زمینه‌های ذهنی و فرهنگی را برای سرآزیری نخبگان و اقشار جامعه به نفع اهداف و منافع خویش ایجاد و آماده‌سازی می‌کنند. توجه و تمرکز رسانه‌ها به خواننده‌ها و هنرپیشه‌ها و سلبریتی‌ها به جای توجه و تجلیل از چهره‌های علمی همچون مخترعان، مبتکران و... از جمله مواردی است که به این مسئله دامن می‌زند. که به عبارتی شهرت و رفاه این قشر، باعث گوشه‌گیری نخبگان و حرکت آن‌ها به سمت آغوشی باز است که از سوی غربی‌ها برایشان فراهم گشته است. براساس سخنان رهبری، مشکلی در مهاجرت

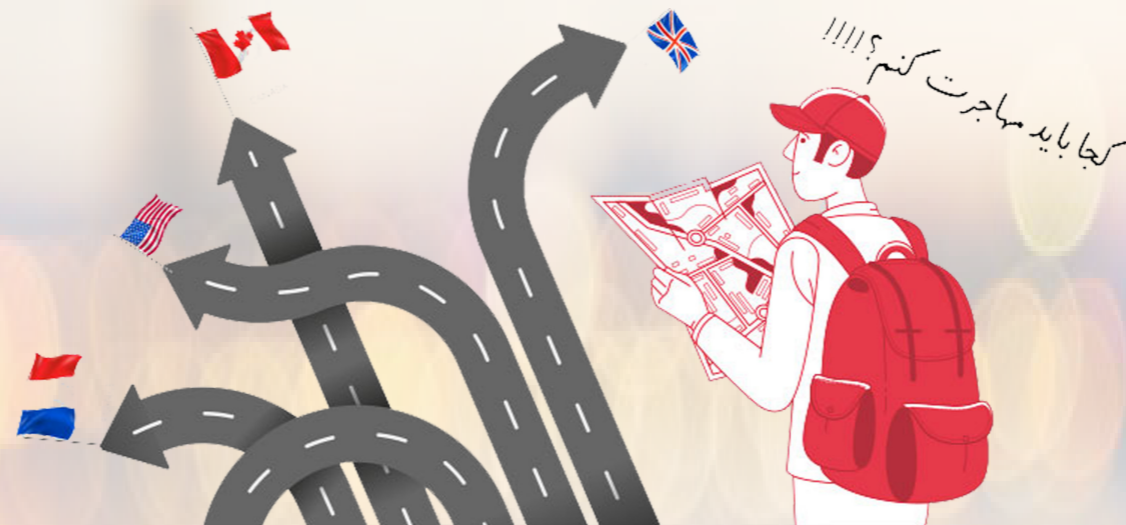
مهاجرت زاینده در راستای پیشرفت کشور نه بردگی غربی‌ها

نخبگان وجود ندارد و مسئله اصلی این است که دانشجوی نخبه پس از تحصیل به کشور بازگردد و رشد و زاینده‌گی خویش را در راستای خدمت به مردم کشورش به عمل آورد، نه در راستای اهداف جوامع بیگانه که به طور روز افزون خواستار سلطه بر کشور و غارت منابع آن هستند، عمل نماید و در پسرقت و عقب ماندگی سرزمینش دخیل باشد. دانشجوی نخبه باید علاوه بر رشد تحصیلی به رشد اخلاقی و فردی خویش باید توجه داشته باشد و بتواند روحیه جمع‌گرایی و رشد جمعی را در خود پرورش دهد تا بتواند علاوه بر رشد و پیشرفت خود بر رشد و توسعه کشورش اثرگذار واقع شود. همانطور که دانشجو در قبال سرزمینش مسئولیت دارد، دولت نیز موظف است برای مشکلات پیش روی جوانان چاره‌اندیشی کند. و همچنین باید توجه داشته باشد که این چاره‌اندیشی و خط مشیها نباید فقط جنبه شعارگونه داشته باشد؛ بلکه باید رنگ و بوی عمل به خود بگیرد.

«امروزه در کشور جوانان نخبه می‌توانند رشد و پیشرفت کنند ولی همچنان که قبلا هم گفته‌ایم، تمایل یک نخبه برای مهاجرت به کشور دیگری با این نگاه و توجه که بدهکار کشور است و پس از تحصیل باز خواهد گشت، مانعی ندارد. اما مهاجر فرستی و اینکه عناصری در بعضی دانشگاه‌ها، جوان نخبه را از آینده مایوس و او را به ترک میهن تشویق می‌کنند، صریحا خیانت به کشور و دشمنی با آن است و دوستی با آن جوان نیست.»

(۲۶ آبان ۱۴۰۰)

اقتصاد؛ چالشی غیرقابل انکار

عوامل متعددی در این زمینه دخیل هستند که نبود پشتوانه اقتصادی یکی از این عوامل است که به چالشی غیر قابل انکار تبدیل شده است و علاوه بر جوانان نخبه، اقشار مختلفی از مردم را درگیر خود

انتخاب با خودتون!

انتخاب با خودتون!

سپاسگزارم، ممنونم، متشکرم، دست شما درد نکنه، دست
مریزاد، لطف کردید، بی نهایت سپاس، زحمت کشیدید،
محبت کردید، قدردان شما هستم، لطفتون پایدار، ممنون
از وقتی که گذاشتید، از لطف شما کمال تشکر را دارم و
کارتان عالی بود.

سلام ویژه به دوستان و حافظان زبان فارسی
انشاءالله در این قسمت از نشریه قصد داریم شما رو
با معادل‌های زیبای واژه‌های بیگانه‌ای که در زندگی
روزمره‌ی خیلی‌ها به کار میره آشنا کنیم.
تا حالا به این فکر کردید چرا باید از کلمه‌ای استفاده
کنیم که مال خودمون نیست و ریشه‌ی خارجی داره؟؟؟

این سری سراغ واژه‌ی «مرسی» اومدیم که ریشه اش
برمی‌گرده به فرانسه و متأسفانه خیلی بین فارسی
زبانان طرفدار داره.

وقتی این همه معادل‌های قشنگ و متنوع فارسی داریم
چرا از به کار بردنشون دریغ کنیم؟؟؟

مرسی

این بخش ادامه دارد...

نگذارید زبان فارسی دچار فرسودگی و ویرانی شود.

زبان فارسی قرن‌های متمادی است که عمدتاً به وسیله شاعران بزرگ حفظ شده و این‌گونه سالم و فصیح به دست ما رسیده است؛ بنابراین ما باید حرمت زبان را حفظ کنیم و اجازه نداریم با بی‌مبالاتی آن را به دست فلان ترانه‌سرای بی‌هنر بدهیم که الفاظ را خراب کند و بعد نیز با پول بیت‌المال در صداوسیما و دستگاه‌های دولتی و غیردولتی پخش شود.

۳۰ اردیبهشت ۱۳۹۸